

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 21

(2002–2003)

Om lov om endringer i aksje-
lovgivningen m.m.

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.1	Gjeldende rett	18
2	Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen	7	6.2	Forslaget i høringsbrevet	18
3	Konsernkontoordninger i konserner med utenlandsk morselskap	9	6.3	Høringsinstansenes syn	18
3.1	Gjeldende rett	9	6.4	Departementets vurdering	19
3.2	Forslaget i høringsbrevet	9	7	Adgangen til å beslutte kapitalnedsetting og fisjon før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår mv.	21
3.3	Høringsinstansenes syn	9	7.1	Gjeldende rett	21
3.4	Departementets vurdering	9	7.2	Bakgrunnen for forslaget	21
4	Utsendelse av årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning ved fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap	14	7.3	Nærmere om departementets forslag	21
4.1	Gjeldende rett	14	8	Pant i aksjer	23
4.2	Forslaget i høringsbrevet	14	8.1	Gjeldende rett	23
4.3	Høringsinstansenes syn	15	8.2	Forslaget i høringsbrevet	23
4.4	Departementets vurdering	16	8.3	Høringsinstansenes syn	23
5	Krav om omdanning i forbindelse med fusjon	17	8.4	Departementets vurdering	24
5.1	Gjeldende rett	17	9	Økonomiske og administrative konsekvenser	25
5.2	Forslaget i høringsbrevet	17	10	Merknader til de enkelte bestemmelser	26
5.3	Høringsinstansenes syn	17	10.1	Merknader til endringen i panteloven	26
5.4	Departementets vurdering	17	10.2	Merknader til endringene i aksjeloven ...	26
6	Kravet om redegjørelse for fusjonsplanen i det overdragende selskapet etter aksjeloven § 13–10	18	10.3	Merknader til endringene i allmennaksjeloven	26
				Forslag til lov om endringer i aksjelovgivning m.m.	29

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 21

(2002–2003)

Om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 29. november 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer Justisdepartementet forslag om enkelte endringer i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Det foreslås også å rette en utilsiktet feil i lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant § 1–6 annet ledd første punktum.

Forslagene om endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven gjelder for det første adgangen til å opprette såkalte konsernkontoordninger i konserner med et norsk datterselskap og et utenlandsk morselskap, se avsnitt 3. Etter gjeldende lov er det dels ulovlig, dels uklart, om et norsk datterselskap med et utenlandsk morselskap kan delta i en slik kontoordning. Etter lovforslaget vil det bli adgang for et norsk datterselskap til å delta i en konsernkontoordning selv om morselskapet er utenlandsk. En forutsetning er at midlene på kontiene bare brukes i forbindelse med konsernets virksomhet.

I avsnitt 4 foreslås det en endring av aksjeloven § 13–23 og allmennaksjeloven § 13–24 om fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap. Endringen innebærer at det ikke vil være nødvendig å sende ut forskjellige regnskapsdokumenter for de fusjonerende selskapene til samtlige aksjeeiere. I stedet kan dokumentene legges ut til ettersyn for aksjeeierne på selskapets kontor, og aksjeeierne

skal i så fall underrettes om at de kan kreve å få dokumentene tilsendt vederlagsfritt.

Det foreslås videre å oppheve aksjeloven og allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd om omdanning hvis et selskap skal endre selskapsform i forbindelse med en fusjon, se nærmere avsnitt 5.

Avsnitt 6 omhandler kravet om redegjørelse for fusjonsplanen etter aksjeloven § 13–10, og det foreslås at regelen endres slik at den får en tilsvarende utforming som bestemmelsen i allmennaksjeloven § 13–10. Som følge av dette forslaget, foreslås det også en endring av aksjeloven § 13–9.

I avsnitt 7 foreslås det en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 12–2 annet ledd om kapitalnedsetting, slik at det åpnes for at beregningen av selskapets egenkapital kan baseres på en mellombalanse. Forslaget har betydning for adgangen til å treffe beslutning om kapitalnedsetting etter § 12–1 første ledd nr. 2 og 3 fra årsskiftet og frem til det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår. Da § 14–3 tredje ledd viser til § 12–2, får endringsforslaget betydning også ved fusjon. I avsnitt 7 foreslås videre en justering av ordlyden i § 13–8 første ledd nr. 3 første punktum, som er noe uklart formulert i nåværende lov.

I avsnitt 8 foreslås det dessuten en ny § 4–15 a om pantssettelse av aksjer i allmennaksjeselskaper,

og som følge av dette noen mindre endringer i allmennaksjeloven § 4–4 annet ledd nr. 7 og § 4–13 tredje ledd annet punktum. Videre foreslås en omformulering av aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum for å klargjøre denne bestemmelsen.

I Ot.prp. nr. 23 (1996–97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) vurderte Justisdepartementet på s. 124 Aksjelovutvalgets forslag om ad-

gang for det offentlige til å gi pålegg og fastsette tvangsmulkt ved overtredelser av aksjelovene (opprettelse av et »aksjetilsyn«). I proposisjonen ble det uttalt at departementet vil komme tilbake til saken. Spørsmålet om opprettelse av en slik tilsynsmyndighet er ikke et tema i denne proposisjonen, men regjeringen tar i løpet av 2003 sikte på å avklare om det bør fremmes et forslag om dette.

2 Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen

Ved høringsbrev 21. mars 2002 sendte Justisdepartementet på høring forslag om enkelte endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven. Det ble også foreslått en endring i panteloven. Høringsbrevet behandlet for det første adgangen til å ha konsernkontoordninger i konserner med utenlandsk morselskap, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7, jf. § 1–4. For det annet behandlet høringsbrevet regelen i allmennaksjeloven § 13–24 om fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap, og kravet der om plikt til å sende ut de fusjonerende selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de tre siste regnskapsår til samtlige aksjeeiere. Det ble også foreslått å oppheve aksjeloven og allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd om omdanning hvis et selskap skal endre selskapsform i forbindelse med en fusjon. Videre behandlet høringsbrevet kravet om redegjørelse for fusjonsplanen etter aksjeloven § 13–10, og det ble reist spørsmål om regelen bør endres slik at den får en tilsvarende utforming som bestemmelsen i allmennaksjeloven § 13–10. Dessuten ble det foreslått et nytt annet ledd i allmennaksjeloven § 4–7 om pantsettelse av aksjer, og det ble foreslått å rette en inkurie i panteloven § 1–6.

Høringsbrevet ble sendt til følgende adressater:

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
 Finansdepartementet
 Nærings- og handelsdepartementet
 Brønnøysundregistrene
 Kredittilsynet
 Norges Bank
 Regjeringsadvokaten
 Riksrevisjonen
 Statistisk sentralbyrå
 ØKOKRIM
 Akademikerne
 Akademikernes Fellesorganisasjon
 Aksjesparerforeningen i Norge
 Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
 Den Norske Advokatforening
 Den norske Revisorforening
 Det norske Veritas
 Eiendomsmeglerforetakenes Forening
 Finansnæringens Hovedorganisasjon
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon

Kommunenes Sentralforbund
 Landsorganisasjonen i Norge
 Maskinentreprenørenes Forbund
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres forening
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Juristforbund
 Norges Kreditorforbund
 Norges Lastebileier-Forbund
 Norges Rederiforbund
 Norske Finansanalytikerens Forening
 Norske Forsikringsmeglerens Forening
 Norske Inkassobyråers Forening
 Norske Regnskapsøkonomers forening
 Norske Sivilingeniørers Forening
 Norske Siviløkonomers Forening
 Norsk Investorforum
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oslo Børs
 Sparebankforeningen i Norge
 Verdipapirfondenes Forening
 Verdipapirsentralen
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Høringsfristen ble satt til 10. mai 2002. Følgende instanser avga realitetsuttalelse:

Finansdepartementet
 Nærings- og handelsdepartementet
 Brønnøysundregistrene
 Kredittilsynet
 Statistisk sentralbyrå
 Den Norske Advokatforening
 Den norske Revisorforening
 Finansnæringens Hovedorganisasjon
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres forening
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norske Sivilingeniørers Forening
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Sparebankforeningen i Norge

Følgende instanser uttalte at de ikke hadde merknader, eller at de ikke ville avgi uttalelse om saken:

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
 Norges Bank
 Regjeringsadvokaten
 Eiendomsmeglerforetakenes Forening
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
 Maskinentreprenørenes Forbund
 Norges Juristforbund

Kommunenes Sentralforbund, Finansdepartementet og Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening gir uttrykk for generell støtte til forslagene. De to sist-

nevnte har i tillegg merknader til enkelte av forslagene, som er nærmere omtalt nedenfor.

3 Konsernkontoordninger i konserner med utenlandsk morselskap

3.1 Gjeldende rett

Aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7 begrenser adgangen for et selskap til å gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for selskapets aksjeeiere og deres nærstående. For selskaper i samme konsern (morselskapet og andre datterselskaper) gjelder disse begrensningene likevel ikke. Definisjonen av konsern i §§ 1–3 og 1–4 i de to lovene innebærer imidlertid at hvis morselskapet er utenlandsk, gjelder konsernuntaket bare hvis morselskapet hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen, og er undergitt lovgivning som tilsvarer de norske lånebegrensningsreglene. For et annet datterselskap av et slikt utenlandsk morselskap gjelder unntaket hvis datterselskapet hører hjemme i en EØS-stat og er underlagt slik lovgivning.

I høringsbrevet ble gjeldende rett beskrevet slik:

«Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7 første ledd kan et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for en aksjeeier eller noen av aksjeeierens nærstående innenfor rammen av de midler som selskapet kan utdele som utbytte (fri egenkapital). Videre er det et vilkår at det stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling eller tilbakesøking. Tredje ledd nr. 2 gjør likevel unntak fra begrensningene i første ledd for kreditt til eller sikkerhetsstillelse til fordel for morselskapet eller annet selskap i samme konsern.

Begrepet «konsern» er definert i § 1–3 i de to lovene. I utgangspunktet er det en forutsetning at morselskapet er et norsk aksjeselskap eller allmennaksjeselskap for at man skal ha å gjøre med et konsern i de to lovenes forstand. Aksjeloven og allmennaksjeloven § 1–4 annet ledd gjør imidlertid enkelte unntak fra dette utgangspunktet, slik at i forhold til noen bestemmelser får konsernreglene anvendelse selv om morselskapet er utenlandsk. § 1–4 annet ledd annet punktum utvider på denne måten konserndefinisjonen i forhold til 8–7 tredje ledd nr. 2. Vilåret er at morselskapet hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen, og er undergitt lovgivning som tilsvarer eller er strengere enn reglene i §§ 8–7 til 8–9. Videre likestilles

datterselskaper til slike morselskaper hvis datterselskapet er undergitt slik lovgivning og hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen.»

De nevnte reglene om et aksjeselskaps eller et allmennaksjeselskaps adgang til å gi kreditt og sikkerhetsstillelse til sitt utenlandske morselskap eller et utenlandsk søsterselskap har vært vurdert i flere sammenhenger de senere årene, jf. særlig Ot.prp. nr. 4 (1995–96), som førte til lovendringen 22. desember 1995 nr. 80 i aksjeloven 1976, og Ot.prp. nr. 65 (1998–99), som førte til den nåværende utformingen av aksjeloven og allmennaksjeloven § 1–4 annet ledd annet punktum.

Bakgrunnen for at aksjeloven og allmennaksjeloven begrenser adgangen til å yte kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for utenlandske konsernselskaper fremgår av Ot.prp. nr. 65 (1998–99) s. 28–29. I proposisjonen legges det avgjørende vekt på faren for omgåelser av de norske lånereglene:

«Begrensningen i adgangen for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper til å gi kreditt til eller stille sikkerhet for sine aksjeeiere er en følge av behovet for å verne selskapskreditorene mot tapping av selskapets midler. Aksjeeiernes begrensede ansvar i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper tilsier at lovgivningen sikrer at selskapskapitalen i hvert fall i en viss grad blir værende i selskapet og brukes til å fremme selskapets formål. Når aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7 tredje ledd nr 2 gjør unntak for konserner (med nordisk morselskap), er det en følge av lovgivers aksept av at et konsern må betraktes som en økonomisk enhet hvor lån mellom selskapene i konsernet må presumeres å være forretningsmessig begrunnet, jf Ot prp 19 (1974–75) Om lov om aksjeselskaper s 192. Et vesentlig poeng her er imidlertid det forhold at det bare er nordiske aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper som anses som morselskaper etter aksjelovens og allmennaksjelovens konserndefinisjon. Dette betyr at morselskapet er underlagt de samme eller tilsvarende begrensninger i adgangen til å gi lån til aksjeeierne som det datterselskapet er. Selv om det er gjort unntak fra lånebegrensningene for nordiske konserner, hindrer loven dermed at eierne bak konsernet kan tappe konsernet som sådan.

Dette har man på den annen side ingen garanti for hvis man i forhold til reglene om aksjonærlån likestiller ethvert utenlandsk morselskap med norske morselskaper. EUs selskapsrettsdirektiver har ikke harmonisert reglene om aksjonærlån. Man kan derfor gjerne tenke seg utenlandske morselskaper som etter sin nasjonale lovgivning fritt kan gi lån til aksjeeierne. En likestilling medfører etter dette en risiko for omgåelse av de norske reglene, ved at det etableres et morselskap til det norske datterselskapet i et land med mer liberale regler enn de norske. Datterselskapet ville da lovlig kunne gi lån til sitt utenlandske morselskap, mens morselskapet etter sitt lands lovgivning lovlig kunne låne pengene videre til eierne av konsernet.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en mer begrenset løsning enn å likestille alle morselskaper som hører hjemme i EØS, med norske morselskaper. Departementet foreslår i stedet en regel om at morselskaper som hører hjemme i et annet EØS-land og som er underlagt lovgivning om kreditt og sikkerhetsstillelse til aksjeeierne som tilsvarende eller er strengere enn de norske reglene, anses som morselskap i forhold til § 8–7. Tilsvarende begrensninger foreslås for kreditt til og sikkerhetsstillelse for andre datterselskaper i et slikt konsern («søsterselskaper»). En slik regel vil etter det departementet kan se, ivareta de hensyn som er omtalt foran og som begrunner den nåværende bestemmelsen, samtidig som at den ikke diskriminerer på bakgrunn av nasjonalitet.»

3.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7, jf. § 1–4, for å åpne for konsernkontoordninger i konserner med utenlandske morselskaper.

Bakgrunnen var henvendelser fra Finansnærings Hovedorganisasjon, Næringslivets Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen i Norge, hvor det ble reist innvendinger mot løsningen i § 1–4 annet ledd annet punktum i de to lovene. Organisasjonene pekte på at bestemmelsene er uklare, og det ble anført at dette særlig er problematisk i forhold til adgangen til å opprette konsernkontoordninger i konserner med utenlandsk morselskap.

Formålet med en konsernkontoordning er å sørge for en effektiv utnyttelse av den samlede likviditet i konsernet. Ordningen går ut på at ett av selskapene i konsernet står som innehaver av en konto, mens andre selskaper i konsernet har hver sine underkonti tilknyttet hovedkontoen. Saldoen på hovedkontoen tilsvarende nettoen av samlet inne-

stående og trekk på underkontiene. Mellomværendene mellom selskapet som er innehaver av hovedkontoen, og de andre konsernselskapene utgjør et låneforhold mellom selskapene.

I januar 2002 ble det holdt et møte mellom departementet og de tre organisasjonene om saken. På bakgrunn av møtet ble de tre organisasjonene ved brev 7. februar 2002 forelagt en skisse til et lovendringsforslag, og det var dette forslaget som ble sendt på høring i høringsbrevet.

Forslaget gikk for det første ut på en endring av § 8–7 i aksjeloven og allmennaksjeloven, hvor det ble foreslått et nytt fjerde ledd. Etter den foreslåtte bestemmelsen skulle lånebegrensningsreglene i første og annet ledd ikke være til hinder for at et datterselskap sammen med andre selskaper i konsernet deltar i en konsernkontoordning, der det etter avtale med en finansinstitusjon om opprettelse av en slik kontoordning er fastsatt at midler på kontiene bare kan brukes i forbindelse med konsernets drift. Det ble også foreslått en forskriftshjemmel med adgang til å gi regler om hva som skal anses som en konsernkontoordning, og med adgang til å stille nærmere krav til avtalen.

I § 1–4 ble det foreslått en bestemmelse som presiserte at den foreslåtte bestemmelsen i § 8–7 fjerde ledd også gjelder for konserner med morselskap som hører hjemme i en stat som er part i EØS-avtalen. Bakgrunnen for denne presiseringen er at det i utgangspunktet er en forutsetning etter de to lovene at morselskapet er norsk for at man skal ha å gjøre med et konsern i lovens forstand.

Når det gjelder den nærmere begrunnelsen for forslaget, viste høringsbrevet til det nevnte brevet 7. februar 2002 til de tre organisasjonene, hvor det heter:

«Ved vurderingen av hvilke regler som bør gjelde for norske datterselskapers adgang til å yte lån mv. til sitt utenlandske morselskap, legger vi til grunn at reglene i tilstrekkelig grad må ivareta de hensyn som begrunner lånebegrensningsreglene i aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7. Lånebegrensningsreglene har bakgrunn i aksjeeierens begrensede ansvar og må ses i sammenheng med andre regler i aksjelovgivningen som begrenser aksjeeierens adgang til å råde over selskapskapitalen. Lån til aksjeeierne fremmer normalt ikke selskapets interesser, og er underlagt tilsvarende begrensninger som gjelder for utdeling av utbytte og andre former for disposisjoner til fordel for aksjeeierne. Aksjelovens og allmennaksjelovens unntak i § 8–7 tredje ledd nr. 2 er en følge av lovgivers aksept av at et konsern må betraktes som en økonomisk enhet, hvor lån mellom selskapene i konsernet må presumeres å være forretningsmes-

sig begrunnet. Vesentlig i den sammenheng er imidlertid det forhold at morselskapet er underlagt de samme eller tilsvarende begrensninger i adgangen til å yte lån til aksjeeierne som det datterselskapet er, jf. § 1–4 annet ledd annet punktum. Dette innebærer at lånebegrensningsreglene uansett får anvendelse i forhold til eierne bak konsernet.

På denne bakgrunn ser vi det som problematisk å gi et generelt unntak for lånebegrensningsreglene for datterselskaper i konserner med utenlandske morselskaper. Generelle krav til selskapets egenkapital og styrets plikt til å forvalte selskapskapitalen i samsvar med selskapets interesser innebærer riktignok også begrensninger for adgangen til å yte lån til et morselskap. Ved reglene i § 8–7 har imidlertid lovgiver lagt til grunn at slike generelle begrensninger ikke gir en tilstrekkelig regulering av adgangen til å yte lån til aksjeeierne. Dette må etter vårt syn tas i betraktning også ved utformingen av regler om adgangen til å yte lån når aksjeeieren er et utenlandsk morselskap.

Utenlandske selskaper kan ikke pålegges plikter etter norsk lov. Vi har derfor ikke anledning til å pålegge utenlandske morselskaper å følge slike lånebegrensningsregler som gjelder for norske morselskaper. Tanken bak lovforslaget er at dette problemet kan avhjelpest ved at det utenlandske morselskapet forplikter seg avtalemessig til ikke å yte lån til aksjeeiere som ikke er selskaper i samme konsern.

Vi foreslår etter dette en særregulering av adgangen til å opprette konsernkontoordninger i konserner med utenlandske morselskaper. At bestemmelsen begrenses til å gjelde låneforhold i et konsernkontosystem, er en vesentlig premiss for forslaget fordi det nettopp gir mulighet for å pålegge slike avtalemessige begrensninger som er forutsatt foran.

Forslaget innebærer at unntaket kommer i tillegg til de unntak fra lånebegrensningsreglene som allerede gjelder, jf. særlig § 8–7 tredje ledd nr. 2, jf. § 1–4 annet ledd annet punktum. For konserner som omfattes av de nåværende unntaksreglene, har bestemmelsen ingen betydning, siden det for slike konserner gjelder et generelt unntak fra lånebegrensningsreglene.»

3.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget støttes av *Finansdepartementet*, *Nærings- og handelsdepartementet*, *Den Norske Advokatforening*, *Den norske Revisorforening*, *Norske Sivilingeniørers Forening* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*. Også *Finansnæringsens Hovedorganisasjon* og *Sparebankforeningen i Norge* støtter forslaget, og ut-

taler i en fellesuttalelse: «Vi er tilfreds med at saken nå er inne på et riktig spor, slik at de nødvendige lovendringer kan vedtas og settes i kraft snarest mulig.»

Den Norske Advokatforening mener likevel at forutsetningen om at konsernkontoordningen skal være etablert ved avtale med en finansinstitusjon bør tas ut:

«Advokatforeningen har merket seg at forslaget til nytt § 8–7 fjerde ledd forutsetter at en konsernkontoordning etableres «etter avtale med finansinstitusjon». Advokatforeningen vil peke på at en rekke multinasjonale selskaper har cash poolordninger i regi av interne treasury-avdelinger, som i praksis fungerer som en intern finansinstitusjon. Etter Advokatforeningens oppfatning bør det også åpnes for slike ordninger, ved at kravet om avtale med finansinstitusjon tas ut. Det bemerkes i denne forbindelse at finansinstitusjonene i praksis ikke påser at de midler som er innestående i en konsernkontoordning, brukes i forbindelse med konsernets drift. Advokatforeningen kan derfor ikke se noen grunn til at kontoordningene skal forutsette avtale med finansinstitusjon.»

Norske Sivilingeniørers Forening har enkelte synspunkter på den tekniske utformingen av bestemmelsen, og tar dessuten følgende forbehold:

«Norske Sivilingeniørers Forening har ikke tatt stilling til de problemer som kan reises i forhold til kravet om at midler på konsernkonti bare skal brukes til «konsernets drift», eller i forhold til sanksjonene i § 8–11. Heller ikke har man tatt stilling til de betenkeligheter som kan reises i forbindelse med det faktum at slike konsernkontoordninger vel ofte vil bli administrert av utenlandsk morselskap via utenlandsk finansinstitusjon. Siden det foreslås å stille begrensninger til bruken av midlene, eventuelt også at det gjennom forskrifter kan stilles krav til avtalen, bør det også vurderes om ikke de praktiske konsekvensene fort kan bli at det blir enda vanskeligere for norske selskaper å delta i slike ordninger enn hva tilfellet er i dag.»

Finansdepartementet mener at den foreslåtte unntaksbestemmelsen ikke bør begrenses til bare å gjelde konserner med morselskap som hører hjemme i en EØS-stat. Også *Kredittilsynet* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter.

Statistisk sentralbyrå uttaler:

«Vi har de senere år registrert at rapportørene får problemer med å identifisere lånetakers sektortilhørighet og å skille bankinnskudd fra lån på grunn av konsernkontoordninger. Dette har kommet til syne i Statistisk sentralbyrås under-

søkelse av nordmenns mellomværende med utlandet (finanstillingen) og i regnskapsrapporteringen basert på Skattedirektoratets næringsoppgave. Dersom adgangen til å benytte konsernkontoordninger utvides til å omfatte morselskaper fra andre enn nordiske land, kan det bli vanskelig å identifisere viktige transaksjoner og mellomværende med utlandet. Det vil gå ut over kvaliteten på økonomisk statistikk generelt, og nasjonalregnskapet, utenriksregnskapet og finansielle sektorbalanser spesielt. Vi vil derfor uttrykke bekymring over at statistikkgrunnlaget kan bli svekket.

I lovforslaget fremgår det at kontoordningen bare skal kunne brukes i forbindelse med konsernets drift. Det er viktig at avtaler mellom morselskap og bank kan sikre dette, og at forskriftene klart definerer og presiserer hva som hører inn under drift i denne sammenheng. Som kjent skal Statistisk sentralbyrå overta Norges Banks datainnsamling for utenriksregnskapet fra og med 2005. Statistisk sentralbyrå vil da legge om til direkte rapportering fra aktørene med transaksjoner og mellomværende med utlandet. Det er i de fleste statistikker det enkelte foretak innen konsernet som er oppgavegiver. Det er derfor av stor betydning for statistikkene at det gis tall for det enkelte foretak og at det klart skilles mellom driftstransaksjoner og kapitaltransaksjoner i de ulike rapporteringene. Også konsernbidrag og utbytte må kunne identifiseres.»

3.4 Departementets vurdering

Som foreslått i høringsbrevet, går departementet inn for at aksjeloven og allmennaksjeloven § 8–7, jf. § 1–4, endres slik at det vil bli adgang til å opprette konsernkontoordninger også i konserner med utenlandsk morselskap. Hensynet til en fornuftig og forretningsmessig bruk av konsernets samlede kapital taler for en slik endring. Departementet viser også til støtten forslaget har fått under høringsen.

Som det fremgår av avsnitt 3.2, var det et krav etter forslaget i høringsbrevet at konsernet var forpliktet avtalemessig overfor finansinstitusjonen til ikke å utdele midlene i konsernkontosystemet videre til eierne bak konsernet. Formålet med denne begrensningen var å søke å oppnå at eierne bak et utenlandsk morselskap settes i samme stilling som eierne bak et norsk morselskap. Utenlandske selskaper kan som nevnt ikke pålegges plikter etter norsk lov, og tanken bak forslaget var at en slik avtalemessig forpliktelse overfor finansinstitusjonen kunne erstatte den manglende adgangen man har

til å stille lovfestede krav til det utenlandske morselskapet og dets eiere.

Forslaget i høringsbrevet omfattet etter dette bare den form for konsernkontoordninger hvor kontoordningen er etablert etter avtale med en finansinstitusjon. Som påpekt av *Den Norske Advokatforening*, er det imidlertid også praktisk at selskapene etablerer interne konsernkontoordninger, det vil si at konsernet nærmest er sin egen bank. Forslaget åpnet ikke for noen større adgang til å etablere slike konsernkontoordninger i konserner hvor morselskapet er utenlandsk.

Departementet har under en viss tvil kommet til at forslaget bør utvides til å omfatte også slike ordninger. Med en slik utvidelse av bestemmelsen kan man ikke oppnå den sikkerhet det ligger i at konsernet er forpliktet overfor en utenforstående til ikke å utdele midlene videre til eierne bak konsernet. På den annen side er departementet noe i tvil om i hvilken grad morselskapet og dets eiere vil respektere en slik avtaleforpliktelse, særlig hvis man først har til hensikt å tappe konsernet. Det er også usikkert i hvilken grad finansinstitusjonen vil forfølge et eventuelt avtalebrudd. Særlig gjelder dette kanskje utenlandske finansinstitusjoner som står i en fjern tilknytning til norsk rett.

Departementet har derfor kommet til at regelen i stedet bør ta utgangspunkt i datterselskapet og datterselskapets styres ansvar for å påse at datterselskapet opptrer i samsvar med norsk lov. Departementet foreslår en bestemmelse om at lånebegrensningene ikke er til hinder for at datterselskapet deltar i en konsernkontoordning, forutsatt at midlene på kontiene bare brukes i forbindelse med konsernets virksomhet. Brukes midlene til utdeling til morselskapets aksjeeiere, vil det være et lovbrudd av det norske datterselskapet å delta i konsernkontoordningen. Et slikt lovbrudd vil være sanksjonert med straff etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 19–1, og datterselskapets kreditt vil være ugyldig etter § 8–11 i de to lovene. Styret vil dessuten kunne komme i erstatningsansvar dersom de midler datterselskapet har bidratt med i kontoordningen, går tapt. En konsernkontoordning må i praksis etableres ved avtale mellom konsernselskapene, og det vil være det norske datterselskapets styres ansvar å påse at avtalen blir utformet på en slik måte at datterselskapet ikke inngår i en konsernkontoordning i strid med norsk lov.

Med den utformingen av bestemmelsen som er foreslått ovenfor, ser departementet heller ikke tilstrekkelige grunner til å begrense den til bare å gjelde konserner hvor morselskapet er hjemmehørende i en EØS-stat, slik det var foreslått i høringsbrevet. Et hensyn som talte for begrensningen som

var foreslått i høringsbrevets bestemmelse, var at jo fjernere tilknytning morselskapet og finansinstitusjonen hadde til norsk rett, desto større mulighet kunne det være for at avtalebestemmelsen ikke vil-

le få noen realitet. Dette hensynet slår ikke til på samme måte når bestemmelsen tar utgangspunkt i det norske styrets plikt å påse at selskapet ikke inngår i en konsernkontoordning i strid med norsk lov.

4 Utsendelse av årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning ved fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap

4.1 Gjeldende rett

Allmennaksjeloven § 13–24 gir regler om en forenklet fremgangsmåte for fusjon når et heleid datterselskap skal innfusjoneres i morselskapet. I slike tilfeller kan fusjonen vedtas av selskapenes styrer (beslutning av generalforsamlingene er ikke nødvendig), og også ellers gjelder det enklere saksbehandlingsregler enn ved ordinære fusjoner. Bakgrunnen er at slike transaksjoner ikke berører aksjeeierne på samme måte som ved ordinære fusjoner, siden de går ut på at datterselskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet overføres til morselskapet uten vederlag. (Morselskapet yter med andre ord ikke noe fusjonsvederlag til seg selv.)

§ 13–24 annet ledd nr. 3 bokstav b innebærer at senest en måned før styrets beslutning i morselskapet skal hver aksjeeier i dette selskapet få tilsendt de deltakende selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre regnskapsår. Etter nr. 3 bokstav c skal aksjeeierne i morselskapet også få tilsendt mellombalanser for de deltakende selskapene.

Allmennaksjeloven § 13–24 annet ledd nr. 3 bokstavene b og c har til en viss grad bakgrunn i tredje selskapsdirektiv (78/855/EØF) art. 25.

Aksjeloven § 13–23 gir en tilsvarende regel som allmennaksjeloven § 13–24 for fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap når begge selskapene er aksjeselskaper. Også aksjelovens bestemmelse gir enklere saksbehandlingsregler for slike transaksjoner. Videre har også aksjelovens bestemmelse en regel om at aksjeeierne i morselskapet skal ha tilsendt årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de selskaper som deltar i fusjonen, men bare for siste regnskapsår, jf. annet ledd nr. 3. Aksjelovens bestemmelse har ikke bakgrunn i noen direktivbestemmelse, da tredje selskapsdirektiv bare gjelder for allmennaksjeselskaper.

4.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått en endring av *allmennaksjeloven § 13–24 annet ledd nr. 3*, slik at det

vil være tilstrekkelig at datterselskapets og morselskapets årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre regnskapsår gjøres tilgjengelig for aksjeeierne på selskapets kontor – i stedet for at de skal sendes til samtlige aksjeeiere. Det samme ble foreslått for mellombalansene. I svar med direktivet ble det foreslått at aksjeeierne i så fall skal underrettes skriftlig om at dokumentene er tilgjengelige på den nevnte måten, og at de kan kreve å få dem tilsendt vederlagsfritt.

Forslaget er omtalt slik i høringsbrevet:

«Reglene i § 13–24 har delvis bakgrunn i tredje selskapsdirektiv (78/855/EØF) art. 24 og 25. Kravet om utsendelse av regnskapsdokumentene for de tre siste år går imidlertid lenger enn det som er nødvendig etter direktivet. Etter direktivet gjelder det ikke noen plikt til å sende dokumentene til samtlige aksjeeiere. Det følger av art. 25 bokstav b at alle aksjeeiere i det overtagende selskapet skal ha rett til innsyn i de fusjonerende selskapenes årsregnskap og årsberetning for de siste tre regnskapsårene ved selskapets forretningskontor. Etter anmodning skal enhver aksjeeier ha rett til «uten omkostninger å få fullstendig eller om ønskelig delvis gjenpart av dokumentene nevnt i nr. 1», jf. art. 11 nr. 3.

Ved brev 12. oktober 2001 ba Næringslovutvalget Justisdepartementet se nærmere på regelen i allmennaksjeloven § 13–24 annet ledd nr. 3. I brevet vises det til at kravet er mer omfattende enn det som gjelder i våre naboland, og det uttales at kravet for enkelte selskaper kan innebære en ikke ubetydelig kostnad. Næringslovutvalget viser til en artikkel av professor dr. juris Tore Bråthen i Tidsskrift for forretningsjus 2000 nr. 3, hvor det anbefales en lovendring.

Departementet er enig i at kravet om utsendelse til samtlige aksjeeiere av de to selskapenes siste tre årsregnskaper, årsberetninger og revisjonsberetninger virker omfattende. Aksjeeierne i morselskapet vil allerede ha fått tilsendt dette selskapets regnskaper, jf. § 5–6 tredje ledd (i hvert fall hvis de har vært aksjeeiere i selskapet tilstrekkelig lenge). Datterselskapets regnskaper vil de normalt ikke være i besittelse av. På den annen side er det et spørsmål om den nytten de har av å få disse dokumentene auto-

matisk tilsendt står i rimelig forhold til de omkostninger selskapene har ved utsendelsen.

Innfusjonering i morselskapet av et heleid datterselskap er normalt en kurant disposisjon. Slike fusjoner berører ikke aksjeeierne på samme måte som ordinære fusjoner, siden det ikke ytes vederlag. Dette kan antakelig begrunne at det gis noe lempeligere regler om dokumentasjon til aksjeeierne.

Ved lovendringen 21. desember 2001 nr. 117 ble det vedtatt en ny § 18–5 i de to aksjelovene som innebærer at blant annet dokumenter som nevnt i § 13–24 annet ledd nr. 3 kan sendes elektronisk til aksjeeierne. Det er et krav etter den nye bestemmelsen at den enkelte aksjeeier uttrykkelig har godtatt å motta informasjon fra selskapet på denne måten, jf. første ledd. Selv om endringen medfører at utsendelsesplikten i mange tilfeller vil bli mindre tyngende enn tidligere, vil det antakelig fortsatt være mange aksjeeiere som har krav på å få oversendt dokumentene fysisk.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det vil være tilstrekkelig med en regel om at datterselskapets og morselskapets årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre regnskapsår kan gjøres tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets kontor – i stedet for at de skal sendes til samtlige aksjeeiere. I samsvar med direktivet må det i så fall gis en regel om at aksjeeierne skal underrettes skriftlig om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten, og at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.

Hvis man skal gi en regel om at det er tilstrekkelig å holde årsregnskapene, årsberetningene og revisjonsberetningene tilgjengelige på selskapets kontor, antar departementet at det samme bør gjelde for mellombalansene etter bokstav c.

Det bør derimot fortsatt være et krav at fusjonsplanen, jf. bokstav a, skal sendes til aksjeeierne. Det er fusjonsplanen som gir aksjeeierne et varsel om det forestående styrevedtaket om fusjon, og eventuelt en oppfordring til å kreve tilsendt dokumentene etter bokstavene b og c.»

I høringsbrevet ble det også reist spørsmål om en alternativ løsning til forslaget om en generell adgang til å holde dokumentene tilgjengelige på selskapets kontor. Departementet ba om høringsinstansenes syn på om det likevel burde gjelde en plikt til å sende datterselskapets årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for siste regnskapsår, samt i tilfelle datterselskapets mellombalanse, til alle aksjeeiere i morselskapet. Begrunnelsen var at dersom datterselskapets økonomi er svak, kan fusjonen få negative konsekvenser for

verdien av aksjene i morselskapet. Det ble vist til at det for aksjeeierne i slike tilfeller kan være av vesentlig betydning å kunne gjøre seg kjent med datterselskapets økonomi før fusjonsvedtaket.

Høringsbrevet foreslo ingen endring av den tilsvarende bestemmelsen i *aksjeloven § 13–23*. Om begrunnelsen for dette heter det i høringsbrevet:

«Aksjeloven § 13–23 gir en tilsvarende regel som allmennaksjeloven § 13–24 for fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap, når begge selskapene er aksjeselskaper. Også etter aksjelovens bestemmelse kreves det at aksjeeierne skal ha tilsendt årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning, men bare for siste regnskapsår, jf. annet ledd nr. 3. Tredje selskapsdirektiv gjelder ikke for aksjeselskaper. Da aksjeloven § 13–23 annet ledd nr. 3 omfatter færre dokumenter, og aksjeselskaper i all hovedsak har et langt mindre antall aksjeeiere enn allmennaksjeselskaper, foreslås det ingen tilsvarende endring i aksjelovens bestemmelse.»

4.3 Høringsinstansenes syn

Samtlige av de høringsinstansene som uttaler seg, støtter forslaget om en endring av allmennaksjeloven § 13–24 annet ledd nr. 3, slik at det vil være tilstrekkelig at selskapenes årsregnskaper, årsberetninger og revisjonsberetninger, samt i tilfelle mellombalansene, holdes tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets kontor. Enkelte presiserer – i samsvar med høringsbrevets forslag – at det må være en forutsetning at aksjeeierne underrettes om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten, og at de kan kreve å få dem tilsendt vederlagsfritt.

Følgende høringsinstanser gir uttrykk for støtte til forslaget: *Brønnøysundregistrene, Den Norske Advokatforening, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, Norske Sivilingeniørers Forening og Næringslivets Hovedorganisasjon.*

Nærings- og handelsdepartementet støtter også forslaget, men gir uttrykk for at dersom det er behov for kompromissløsninger, kan den alternative løsningen om plikt til å sende ut datterselskapets regnskapsdokumenter for siste regnskapsår, være aktuell. *Den norske Revisorforening* gir uttrykk for at den alternative løsningen er den mest hensiktsmessige løsningen, men uttaler ellers at man er enig med departementet i at det er behov for forenklinger.

Følgende høringsinstanser avviser uttrykkelig den alternative løsningen om plikt til å sende ut datterselskapets regnskapsdokumenter for siste regnskapsår, i stedet for at alle dokumentene kan hol-

des tilgjengelige på selskapets kontor: *Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, Norges Sivilingeniørers Forening* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*.

Flere høringsinstanser uttaler at aksjeloven § 13–23 bør endres på samme måte som den foreslåtte endringen i allmennaksjeloven § 13–24. Dette gjelder: *Brønnøysundregistrene, Den norske Revisorforening, Norske Sivilingeniørers Forening* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*.

Norske Sivilingeniørers Forening uttaler:

«Prinsipielt fremstår det allikevel som uheldig at aksjeselskaper i større grad enn allmennaksjeselskaper skal være forpliktet til uoppfordret å utsende dokumenter. Dette særlig siden det må antas at aksjonærene i aksjeselskaper regelmessig har bedre innsikt i konsernets drift enn det aksjonærene i et allmennaksjeselskap har. Det er også tvilsomt om den relative kostnaden for aksjeselskaper i forbindelse med slike utsendelser er vesentlig mindre enn tilsvarende kostnader for allmennaksjeselskaper. Norske Sivilingeniørers Forening vil derfor anbefale at også aksjeselskaper skal kunne legge dokumentene til ettersyn for aksjeeierne på selskapets forretningskontor, og at aksjeeierne underrettes om sin rett til å få dokumentene tilsendt vederlagsfritt, på samme måte som det er foreslått for allmennaksjeselskaper.

Dersom man finner det betenkelig å endre aksjeloven tilsvarende, antas at de samme betenkeligheter i like stor grad må gjøre seg gjeldende for allmennaksjeselskaper, hvilket skulle tilsi at også allmennaksjeselskapene uoppfordret skulle sende i det minste dokumenter for siste regnskapsår til aksjonærene. I motsatt fall fremstår en avvikende løsning for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper på dette punkt som umotivert, og følgelig egnet til å påføre aksjeselskapene en unødvendig merkostnad.»

4.4 Departementets vurdering

Departementet går inn for å endre allmennaksjeloven § 13–24 annet ledd nr. 3 i samsvar med det som var foreslått i høringsbrevet. Departementet foreslår dermed at det skal være adgang til å legge ut selskapenes årsregnskap, årsberetning, revisjonsberetning for de siste tre år, og i tilfelle mellombalanser, til ettersyn for aksjeeierne på selskapets kontor, i stedet for å sende dokumentene til alle aksjeeierne. Aksjeeierne må underrettes skriftlig om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten, og de skal gjøres kjent med at de kan kreve å få do-

kumentene tilsendt vederlagsfritt. Departementet legger vekt på den klare støtten forslaget har fått under høringen, og viser for øvrig til begrunnelsen i høringsbrevet, som er gjengitt i avsnitt 4.2.

Departementet vil likevel bemerke at det kan være gode grunner også for høringsbrevets alternative løsning, som gikk ut på at datterselskapets regnskapsdokumenter for siste regnskapsår, og i tilfelle mellombalansen for datterselskapet, likevel skal sendes hver enkelt aksjeeier. Som det er påpekt i høringsbrevet, kan fusjonen få negative konsekvenser for verdien av aksjene i morselskapet hvis datterselskapets økonomi er svak. I så fall kan det være av vesentlig betydning for morselskapets aksjeeiere å gjøre seg kjent med datterselskapets økonomi før fusjonsvedtaket. Morselskapets aksjeeiere får riktignok tilsendt fusjonsplanen, jf. § 13–24 annet ledd nr. 3 bokstav a, men denne gir ikke noen informasjon om datterselskapets økonomiske stilling. (Bortsett fra at slik informasjon indirekte kan gå frem av åpningsbalansen, som skal være inntatt i fusjonsplanen.) Aksjeeiernes behov for å få automatisk tilsendt de nevnte dokumentene må imidlertid veies mot kostnadene ved en slik utsendelse, og departementet har etter en helhetsvurdering kommet til at det bør være tilstrekkelig at interesserte aksjeeiere kan gis innsyn i dokumentene på selskapets kontor, og eventuelt kreve å få dem tilsendt. Departementet vil også bemerke at de vanlige ansvarsregler selvsagt gjelder for morselskapets styre ved en slik fusjon, og at dette har betydning for styrets adgang til å beslutte en fusjon som har negative konsekvenser for morselskapets økonomiske stilling.

I høringsbrevet var det ikke foreslått noen endring av aksjeloven § 13–23, tilsvarende den foreslåtte endringen av allmennaksjeloven § 13–24. Begrunnelsen var at aksjeloven § 13–23 annet ledd nr. 3 omfatter færre dokumenter, og at aksjeselskaper i all hovedsak har et langt mindre antall aksjeeiere enn allmennaksjeselskaper. Samtlige av de høringsinstanser som har uttalt seg om spørsmålet, har imidlertid gått inn for en endring av aksjelovens bestemmelse i samsvar med det som er foreslått i allmennaksjeloven. Selv om behovet for en endring ikke er like stort etter aksjeloven som etter allmennaksjeloven, er departementet enig i det som er anført under høringen, om at det neppe er noen grunn til å ha strengere regler i aksjeloven på dette punktet enn det som er foreslått for allmennaksjeloven. Departementet foreslår etter dette en endring av aksjeloven § 13–23 annet ledd nr. 3 tilsvarende den foreslåtte endringen av allmennaksjeloven § 13–24.

5 Krav om omdanning i forbindelse med fusjon

5.1 Gjeldende rett

Aksjeloven § 13–1 første ledd bestemmer at aksjelovens fusjonsregler i kapittel 13 bare gjelder ved fusjon mellom aksjeselskaper. Etter allmennaksjeloven § 13–1 første ledd gjelder allmennaksjeloven kapittel 13 om fusjon ved fusjon mellom allmennaksjeselskaper, samt ved fusjon mellom ett eller flere allmennaksjeselskaper og ett eller flere aksjeselskaper.

Aksjeloven § 13–1 annet ledd bestemmer at hvis fusjonen innebærer at et aksjeselskap skal omdannes til allmennaksjeselskap, suppleres reglene i kapittel 13 med reglene om omdanning i kapittel 15 (omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap). På samme måte følger det av allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd at hvis fusjonen innebærer at et aksjeselskap skal omdannes til et allmennaksjeselskap, gjelder aksjeloven kapittel 15 i tillegg til allmennaksjeloven kapittel 13. Skal et allmennaksjeselskap omdannes til et aksjeselskap, suppleres fusjonsreglene med reglene i allmennaksjeloven kapittel 15 om omdanning fra allmennaksjeselskap til aksjeselskap.

5.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått å oppheve aksjeloven § 13–1 annet ledd og allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd. Bakgrunnen var at det er vanskelig å finne noen fornuftig begrunnelse for kravene i de to bestemmelsene. Det heter i høringsbrevet:

«Det er uklart hva de nevnte reglene om omdanning er ment å innebære. Hvis det overtakende selskapet i forbindelse med fusjonen skal

endre selskapsform, virker det åpenbart at reglene om omdanning gjelder (uavhengig av bestemmelsen i § 13–1 annet ledd). Skal et aksjeselskap innfusjoneres i et allmennaksjeselskap, eller skal et allmennaksjeselskap innfusjoneres i et aksjeselskap, og det overtakende selskapet skal beholde sin selskapsform, kan departementet ikke se noen grunn til at det overdragende selskapet først må omdannes til samme selskapsform som det overtakende selskapet. Dette ville bety et forbud mot fusjon mellom aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, og det har neppe vært meningen. Ved fusjon ved stiftelse av nytt selskap må det nye selskapet stiftes etter reglene i kapittel 2 i den loven som gjelder for den selskapsformen det nye selskapet skal ha, og departementet kan ikke se at det skulle være behov for reglene i kapittel 15 i tillegg til stiftelsesreglene.»

5.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget støttes av *Nærings- og handelsdepartementet*, *Brønnøysundregistrene*, *Den norske Revisorforening* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*. Ingen av høringsinstansene går imot forslaget.

5.4 Departementets vurdering

Som foreslått i høringsbrevet, går departementet inn for en opphevelse av aksjeloven § 13–1 annet ledd og allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd. Det vises til begrunnelsen i høringsbrevet, som er gjengitt i avsnitt 5.2.

6 Kravet om redegjørelse for fusjonsplanen i det overdragende selskapet etter aksjeloven § 13–10

6.1 Gjeldende rett

En beslutning om fusjon mellom to eller flere aksjeselskaper treffes ved at generalforsamlingene i de fusjonerende selskapene godkjenner en fusjonsplan, som er utarbeidet av selskapenes styre, jf. aksjeloven § 13–3. §§ 13–6 til 13–10 stiller nærmere krav til fusjonsplanens innhold og andre saksdokumenter som skal utarbeides i forbindelse med fusjonen. Etter § 13–12 skal dokumentene sendes hver enkelt aksjeeier senest to uker før generalforsamlingen skal behandle fusjonsplanen.

Det følger av aksjeloven § 13–10 første punktum at styret i hvert av de fusjonerende selskapene skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen. Etter annet punktum gjelder reglene i §§ 2–6 og 10–2 tilsvarende for denne redegjørelsen. § 2–6 stiller krav til redegjørelse for tingsinnskudd mv. ved stiftelse, og § 10–2 tredje ledd stiller krav til redegjørelse for tingsinnskudd mv. ved kapitalforhøyelse. § 10–2 tredje ledd viser til § 2–6 når det blant annet gjelder kravene til redegjørelsens innhold.

For det overtakende selskapet innebærer fusjonen at det foretas et tingsinnskudd i dette selskapet, og det er da naturlig at reglene om redegjørelse for slike innskudd i forbindelse med kapitalforhøyelse eller stiftelse gjelder tilsvarende.

For det overdragende selskapet kan det virke noe mer usikkert hva henvisningen i § 13–10 annet punktum til §§ 10–2 og 2–6 innebærer. Justisdepartementets Lovavdeling har i en uttalelse 11. april 2000 (snr. 99/17465 E) uttalt at kravet til innholdet i redegjørelsen etter § 13–10 bare omfatter de elementer som følger av § 2–6, og at det dermed ikke skal redegjøres for de forhold som skal angis i fusjonsplanen etter § 13–6. Kravene etter §§ 2–6 og 10–2 passer imidlertid uansett ikke så godt for det overdragende selskapet, siden det ikke skal foretas noe tingsinnskudd i dette selskapet.

Allmennaksjeloven § 13–10 har en noe annen regulering av kravene til redegjørelsens innhold. Etter annet ledd skal det for begge selskapene redegjøres for fremgangsmåten for fastsettelsen av vederlaget (nr. 1), om det har vært særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget (nr. 2), og

om vederlaget til aksjeeierne er rimelig og saklig begrunnet (nr. 3). For det overtakende selskapet skal redegjørelsen i tillegg fylle kravene som følger av § 2–6 første ledd eller § 10–2.

6.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått å gi aksjeloven § 13–10 en tilsvarende utforming som allmennaksjeloven § 13–10. Forslaget er begrunnet slik:

« Etter departementets syn gir allmennaksjelovens bestemmelsen en mer treffende regulering av kravene til redegjørelsen enn det som følger av aksjeloven. Man unngår dessuten den usikkerhet som knytter seg til kravet til redegjørelsens innhold for det overdragende selskapet. Allmennaksjeloven § 13–10 stiller noe mer omfattende krav til redegjørelsens innhold enn det som følger av den nåværende § 13–10 i aksjeloven. På den annen side er allmennaksjelovens bestemmelse etter departementets syn bedre tilpasset det overdragende selskapets aksjeeieres behov for en uavhengig vurdering av hva fusjonen vil innebære for dem.»

6.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget støttes av *Brønnøysundregistrene* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*.

Den norske Revisorforening går på den annen side imot forslaget, og uttaler:

«Forslaget øker kravene til redegjørelsens innhold, noe som vil være en ekstra byrde for aksjeselskaper og øke kapitalkostnadene. Nyten av denne ekstra byrden må veies opp mot den ekstra kostnaden. Justisdepartementet anfører at allmennaksjelovens bestemmelser er mer tilpasset det overdragende selskapets aksjeeieres behov for en uavhengig vurdering av hva fusjonen vil innebære for dem. I aksjeselskaper er det imidlertid styret som skal sørge for at redegjørelsen utarbeides og dette vil uansett ikke kunne gi den samme uavhengige vurdering som en redegjørelse etter allmennaksjelovens regler, hvor redegjørelsen skal utarbeides av en

uavhengig sakkyndig. Etter vår oppfatning står nytteverdien ikke i samsvar med de økte kostnadene. Økte kostnader oppstår, både fordi opplysningene må fremskaffes, samles og skrives ned av selskapets styre og fordi de skal bekreftes av revisor. Dessuten vil rapport om fusjonen (ASL § 13–9) inneholde en redegjørelse for de hovedsynspunkter som ligger til grunn for vederlaget. Kravene til innhold i rapport om fusjonen kan hevdes å være en kortversjon av kravene i ASAL § 13–10, men uten de tilsvarende krav om at en uavhengig sakkyndig skal utarbeide dokumentasjonen.»

Nærings- og handelsdepartementet ber Justisdepartementet vurdere om den foreslåtte bestemmelsen i aksjeloven kan forenkles i forhold til kravene etter allmennaksjeloven § 13–10.

6.4 Departementets vurdering

Departementet går inn for en endring av aksjeloven § 13–10 i samsvar med forslaget i høringsbrevet, slik at bestemmelsen utformes på samme måte som den tilsvarende bestemmelsen i allmennaksjeloven § 13–10. Som det ble gitt uttrykk for i høringsbrevet, er allmennaksjelovens bestemmelse bedre tilpasset aksjeeiernes behov for informasjon om beregningen av vederlaget. For aksjeeierne er det gjerne vederlaget som er av størst interesse ved fusjonen.

Som det fremgår av avsnitt 6.1, er det forskjellige typer dokumenter som skal utarbeides i forbindelse med en fusjon, og som har som formål å gi aksjeeierne informasjon om den fusjonsbeslutningen de er invitert til å treffe på generalforsamlingen. Etter aksjeloven § 13–6, jf. § 13–1, skal styrene utarbeide en *fusjonsplan*, men denne planen skal bare inneholde faktiske opplysninger om formelle forhold, utkast til beslutninger mv. Fusjonsplanen skal ikke gi uttrykk for noen vurdering av vederlaget eller hva en fusjonsbeslutning vil innebære for aksjeeierne. Etter § 13–9 skal styret i hvert selskap utarbeide en *rapport* om fusjonen og hva den vil bety for selskapet. Rapporten skal redegjøre for hovedsynspunktene som ligger til grunn for fastsettelsen av vederlaget, men heller ikke kravene etter § 13–9 gir etter departementets syn aksjeeierne tilstrekkelig grunnlag for å vurdere det foreslåtte vederlaget og rimeligheten av det. Aksjeloven § 13–10 krever at det skal utarbeides en *redegjørelse* for fusjonsplanen, men som nevnt i avsnitt 6.1, er det uklart hva bestemmelsen egentlig innebærer, og uansett gir den ikke aksjeeierne noen informasjon om hvordan styrene har kommet frem til fusjonsvederlaget.

Allmennaksjeloven § 13–10 har som nevnt i avsnitt 6.1 en regel om at det skal utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen, hvor det skal fokuseres på beregningen av vederlaget og rimeligheten av dette. Kravet om at redegjørelsen skal utarbeides av en uavhengig sakkyndig, jf. § 13–10 første ledd annet punktum, jf. § 2–6 annet ledd, sikrer aksjeeierne en uavhengig kontroll og vurdering av styrenes fastsettelse av vederlaget.

En endring av aksjeloven § 13–10, slik at den gis en tilsvarende utforming som allmennaksjeloven § 13–10, innebærer for det første at aksjeeierne får et bedre grunnlag for å vurdere rimeligheten av vederlaget når de skal ta stilling til fusjonsplanen. For det annet innebærer en slik endring en betydelig klargjøring av kravene til redegjørelsens innhold. Videre vil kravene til redegjørelsens innhold bli mer treffende i forhold til behovet enn det som er tilfellet slik bestemmelsen nå er utformet. Etter departementets vurdering bør dette medføre at det blir enklere å utforme en redegjørelse for fusjonsplanen enn etter nåværende lov, i hvert fall når det gjelder det overdragende selskapet.

Departementet foreslår likevel ikke at aksjeloven § 13–10 fullt ut skal utformes i samsvar med allmennaksjelovens bestemmelse. Etter allmennaksjeloven § 13–10 kreves det at redegjørelsen skal utarbeides av såkalte uavhengige sakkyndige, jf. § 13–10 første ledd annet punktum, jf. § 2–6 annet ledd. I aksjeloven mener departementet at det bør være tilstrekkelig at redegjørelsen utarbeides av styret, men med et krav om at den skal bekreftes av en registrert eller statsautorisert revisor. En slik forskjell mellom de to lovene er i samsvar med andre aksjerettslige regler som stiller krav om utarbeidelse av en redegjørelse for forskjellige disposisjoner, jf. for eksempel aksjeloven § 2–6 annet ledd og allmennaksjeloven § 2–6 annet ledd om tingsinnskudd mv. i forbindelse med stiftelse og aksjeloven § 10–2 tredje ledd og allmennaksjeloven § 10–2 tredje ledd om tingsinnskudd mv. i forbindelse med kapitalforhøyelse.

Som følge av forslaget om en endring av aksjeloven § 13–10, foreslår departementet også en endring av aksjeloven § 13–9. Etter § 13–9 skal styret som nevnt utarbeide en rapport om fusjonsplanen. I denne rapporten skal styret redegjøre for begrunnelsen for forslaget om fusjon, de hovedsynspunkter som ligger til grunn for fastsettelsen av vederlaget, og den betydningen fusjonen kan få for de ansatte i selskapet. Departementet foreslår at kravet om at rapporten skal redegjøre for de hovedsynspunkter som ligger til grunn for fastsettelsen av vederlaget, tas ut. Når det stilles krav om en egen redegjørelse som skal fokuserer på vederlaget og ri-

meligheten av dette, mener departementet at det er unødvendig at rapporten etter § 13–9 også skal omhandle dette spørsmålet. Dette forslaget er nytt i forhold til i høringsbrevet.

Som det fremgår av punkt 6.3, anfører *Den norske Revisorforening* under høringen at den foreslåtte endringen av aksjeloven § 13–10 medfører ekstra byrder og kostnader for selskapene, og det gis uttrykk for at nytteverdien ikke står i forhold til kostnadene. Som nevnt foran, antar departementet at den klargjøringen av kravene til redegjørelsens innhold som følger av forslaget, vil innebære en forenkling. Departementet har også vanskelig for å se at kravene etter den foreslåtte bestemmelsen kan hevdes å være særlig byrdefulle. Etter forslaget annet ledd nr. 1 skal man angi hvilke fremgangsmåter som er brukt ved fastsettelsen av vederlaget. Selve beregningen av vederlaget kan selvsagt være

utfordrende, men det å gi en etterfølgende beskrivelse av fremgangsmåten kan neppe være så krevende. Det samme gjelder kravet etter nr. 2 om at redegjørelsen skal angi om det har vært særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget. Departementet ser det også som rimelig at aksjeeierne gis en erklæring om at vederlaget må anses rimelig og saklig begrunnet, slik det stilles krav om i nr. 3.

Kravet om at redegjørelsen skal bekreftes av en registrert eller statsautorisert revisor, vil selvsagt medføre noen kostnader for selskapene. En slik bekreftelse sikrer imidlertid aksjeeierne en uavhengig vurdering av vederlaget, og departementet ser dette som et rimelig krav i forhold til aksjeeiernes behov for informasjon om hva en eventuell fusjonsbeslutning vil bety for dem.

7 Adgangen til å beslutte kapitalnedsetting og fisjon før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår mv.

7.1 Gjeldende rett

Aksjeloven og allmennaksjeloven § 12–2 annet ledd første punktum bestemmer at en beslutning om kapitalnedsetting som nevnt i § 12–1 første ledd nr. 2 eller 3 (beslutning om nedsetting for utdeling til aksjeeierne, sletting av egne aksjer eller avsetning til fond) ikke kan gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for den gjenværende aksjekapitalen og selskapets bundne egenkapital for øvrig. Det følger av annet punktum i de to bestemmelsene at ved beregningen skal balansen «for siste regnskapsår» legges til grunn.

Justisdepartementets lovavdeling har i en tolkningsuttalelse 8. april 2002 (snr. 01/10900 EP) antatt at annet punktums henvisning til balansen for siste regnskapsår innebærer at det ikke er adgang til å foreta kapitalnedsetting som nevnt i § 12–1 første ledd nr. 2 og 3 før det er fastsatt balanse for det forrige regnskapsåret. I år 2002 var det dermed ikke adgang til å treffe slik beslutning om kapitalnedsetting på grunnlag av årsregnskapet for 2000. Selskapet måtte vente til det var fastsatt balanse for 2001.

Aksjeloven § 5–5 og allmennaksjeloven § 5–6 innebærer at fristen for å fastsette årsregnskapet og årsberetningen løper ut først seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår. Dette betyr at det kan være flere måneder i begynnelsen av hvert år hvor det ikke er adgang for selskapet til å treffe beslutning om kapitalnedsetting som nevnt i § 12–1 første ledd nr. 2 og 3. Et hensyn som taler for denne ordningen, er at dersom det kunne foretas kapitalnedsetting på grunnlag av balansen for året før forrige regnskapsår, måtte man basere seg på gamle og dermed mer usikre tall.

I den nevnte tolkningsuttalelsen tok Lovavdelingen ikke stilling til om tilsvarende synspunkter skal legges til grunn ved fisjon der det overdragende selskapet fortsetter. Ved slike fisjoner skal det også gjennomføres en kapitalnedsetting, og etter § 14–3 tredje ledd er § 12–2 gitt tilsvarende anvendelse. Hvis fisjonsreglene skal forstås på samme måte som kapitalnedsettingsreglene, innebærer det at et selskap heller ikke kan treffe beslutning om fisjon med det overdragende selskapet som fortsettende

selskap før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår.

7.2 Bakgrunnen for forslaget

Den nevnte tolkningen av aksjeloven og allmennaksjeloven § 12–2 annet ledd annet punktum er i samsvar med rettsoppfatningen som var lagt til grunn i juridisk teori i forhold til den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven 1976 (selv om juridisk teori ikke synes å ha vært helt samstemt). Reglene om fisjon er imidlertid nye i aksjeloven og allmennaksjeloven 1997. Særlig i forhold til fisjonsreglene kan det hevdes at det neppe har vært lovgivernes mening å begrense adgangen til treffe beslutning om fisjon på den måten at selskapene er avskåret fra å gjøre dette i de første månedene av året før årsregnskapet for forrige regnskapsår er fastsatt.

Justisdepartementet har mottatt flere henvendelser etter at den nevnte tolkningsuttalelsen ble avgitt, hvor det er gitt uttrykk for at det er upraktisk og lite rimelig at selskapene ikke skal kunne foreta visse former for kapitalnedsetting og fisjon før det er fastsatt årsregnskap for det forrige regnskapsåret.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en endring av reglene. Endringsforslaget har ikke vært på høring. Men siden det dreier seg om en lovendring som vil gi selskapene større handlefrihet og fleksibilitet, samtidig som at det neppe vil være noen som blir berørt negativt av forslaget, anser departementet det som unødvendig med høringsbehandling. Departementet ser det også som svært hensiktsmessig å få reglene på plass så snart som mulig, slik at de i størst mulig grad kan få virkning for første halvår av 2003.

7.3 Nærmere om departementets forslag

Departementet foreslår en endring av aksjeloven og allmennaksjeloven § 12–2 annet ledd, slik at det åpnes for at beregningen av selskapets egenkapital kan baseres på en mellombalanse. Dette kan gjøres

fra årsskiftet og frem til det er fastsatt årsregnskap for det forrige regnskapsåret. Når årsregnskapet for forrige regnskapsår først er fastsatt, skal beregningen skje på grunnlag av årsregnskapet. Det foreslås at mellombalansen skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap, og at balansedagen ikke kan ligge lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen for generalforsamlingens beslutning.

Endringen av § 12–2 annet ledd får betydning også for fisjon ved henvisningen til § 12–2 i § 14–3 tredje ledd. Dette innebærer at det klargjøres at det kan treffes beslutning om fisjon før det er fastsatt årsregnskap for det forrige regnskapsåret, men da basert på en mellombalanse.

Allmennaksjeloven har allerede regler om utarbeidelse av en mellombalanse i forbindelse med fisjon ved at det etter § 14–4 tredje ledd, jf. § 13–8 første ledd nr. 3, stilles krav om at det til fusionsplanen skal være vedlagt mellombalanser for de deltakende selskapene dersom fusionsplanen undertegnes mer enn seks måneder etter utløpet av det seneste regnskapsåret. Dersom fisjonen beslutes på et tidspunkt som innebærer at det skal utarbeides mellombalanse etter både § 12–2 annet ledd og § 14–4 tredje ledd, jf. § 13–8 første ledd nr. 3, vil det selvsagt være adgang til å bruke den samme mellombalansen i forhold til begge disse bestemmelsene. Forutsetningen er imidlertid at mellombalansen oppfyller kravene etter begge regelsett.

Allmennaksjeloven § 13–8 første ledd nr. 3 første punktum er noe uklart formulert når det gjelder spørsmålet om for hvilket tidsrom det er et krav om utarbeidelse av mellombalanser etter bestemmelsen. Kravet gjelder som nevnt hvis planen undertegnes mer enn seks måneder etter utløpet av «det seneste regnskapsåret». Hvis planen undertegnes i februar, er det mindre enn seks måneder siden utløpet av seneste regnskapsår, men det er som regel ennå ikke fastsatt noe årsregnskap for dette året. Det bør dermed gjelde et krav om mellombalanse også i et slikt tilfelle, men strengt tatt er det ikke det som står i ordlyden. Bestemmelsen har bakgrunn i tredje selskapsdirektiv (78/855/EØF) art. 11 nr. 1 bokstav c, jf. også sjette selskapsdirektiv (82/891/EØF) art. 9 nr. 1 bokstav c. I disse bestemmelsene er plikten til å utarbeide mellombalanse formulert slik at den gjelder når «årsregnskapet gjelder et regnskapsår som ble avsluttet mer enn seks måneder» før dagen for fusionsplanen eller fusionsplanen. Departementet antar at det har vært meningen at også den norske bestemmelsen skulle ha et slikt innhold. Departementet foreslår derfor en justering av ordlyden i bestemmelsen, slik at det etter § 13–8 første ledd nr. 3, jf. § 14–4 tredje ledd, kommer klart frem at det skal utarbeides mellombalanser også etter årsskiftet, hvis fusionsplanen eller fusionsplanen undertegnes før det er fastsatt årsregnskap for siste regnskapsår.

8 Pant i aksjer

8.1 Gjeldende rett

Aksjeloven § 4–8 har regler om pantsettelse av aksjer. Første ledd første punktum slår fast at aksjer kan pantsettes når noe annet ikke er fastsatt i vedtektene. Etter første ledd annet punktum kan avtalen bestemme at utbytte skal utbetales til panthaveren. Denne bestemmelsen innebærer et unntak fra aksjeloven § 8–3 annet ledd om at retten til utbytte ikke kan skilles fra aksjen for lenger tid enn to år.

Allmennaksjeloven har ikke noen bestemmelse som tilsvarer aksjeloven § 4–8 første ledd. Dette skaper en viss tolkningstvil. Det er på det rene at aksjer i et allmennaksjeselskap kan pantsettes, jf. panteloven § 4–1 tredje ledd. Om det i vedtektene til et allmennaksjeselskap kan fastsettes at selskaps aksjer ikke kan pantsettes, virker imidlertid mer uklart, jf. den uttrykkelige reguleringen av dette for aksjeselskaper i aksjeloven § 4–8 første ledd første punktum.

At allmennaksjeloven ikke har noen bestemmelse tilsvarende aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum, gjør det også usikkert om det ved pantsettelse gjelder noe unntak fra begrensningen på to år etter § 8–3 annet ledd, jf. Andenæs: *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, Oslo 1998, s. 140.

8.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått et nytt annet ledd i allmennaksjeloven § 4–7 med en regel tilsvarende aksjeloven § 4–8 første ledd første punktum. Med en slik endring slås det fast også for allmennaksjeselskaper at aksjene kan pantsettes, med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.

Det ble også foreslått en regel om adgangen til å fastsette i avtalen at utbytte skal utbetales til panthaveren, slik man har i aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum. Det ble imidlertid både i aksjelovens og allmennaksjelovens bestemmelse foreslått en omformulering i forhold til utformingen av nåværende § 4–8 første ledd annet punktum for å klargjøre at bestemmelsene gjør unntak fra § 8–3 annet ledd om adgangen til å skille retten til utbytte fra aksjen:

«Når man leser aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum, fremstår det ikke som åpenbart at meningen er å gjøre unntak fra begrensningene i § 8–3 annet ledd. Dette kom klarere frem i aksjeloven 1976 § 12–7 første ledd. Departementet foreslår en omformulering av aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum og den tilsvarende bestemmelsen som foreslås i allmennaksjeloven § 4–7, for å få tydeligere frem at bestemmelsene gjør unntak fra § 8–3 annet ledd.»

Videre ble det i høringsbrevet foreslått en endring av panteloven § 1–6 annet ledd første punktum, slik at aksjer kommer med i oppregningen over typer eiendeler som omfattes av bestemmelsen. Om dette forslaget heter det i høringsbrevet:

«Før vedtakelsen av aksjeloven 1997 var aksjer omfattet av alternativet «verdipapirer». Aksjeloven 1997 videreførte ikke ordningen med aksjebrev, noe som medførte at aksjer gikk ut av definisjonen av «verdipapir» i panteloven § 4–1 annet ledd. Antakelig skyldes det en forglemmelse at § 1–6 ikke ble endret som følge av dette, jf. Andenæs: *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, Oslo 1998, s. 139.»

8.3 Høringsinstansenes syn

Nærings- og handelsdepartementet, *Brønnøysundregistrene* og *Næringslivets Hovedorganisasjon* støtter de foreslåtte endringene vedrørende pant i aksjer.

Norges Fondsmeglerforbund går imot forslaget om at allmennaksjeselskaper skal kunne begrense pantsettelsesadgangen i vedtektene. Forbundet gir for det første uttrykk for at allmennaksjeloven med den utformingen den har nå, antakelig må forstås slik at det i allmennaksjeselskaper ikke er adgang til å begrense pantsettelsesadgangen for aksjer. Det heter videre i uttalelsen:

«Det tilkommer også at spørsmålet om å gi allmennaksjeselskaper anledning til å vedtektsfeste begrensninger i adgangen til å pantsette aksjene i selskapet under enhver omstendighet griper inn i mer generelle selskapsrettslige problemer hva angår blant annet omsetningsbegrensninger. Undertiden kan en slik adgang og-

så fungere som et forsvarsmiddel i oppkjøpssituasjoner – der oppkjøperen har behov for å finansiere videre aksjekjøp. En slik begrensning vil også kunne utgjøre et usikkerhetsmoment som øker den generelle risikoen ved handel i egenkapitalinstrumenter, noe som igjen vil ramme selskaper og investorer gjennom redusert likviditet for samtlige verdipapirer på Oslo Børs.»

Når det gjelder de øvrige endringene som var foreslått i høringsbrevet om pant i aksjer, uttaler Norges Fondsmeglerforbund at de i all hovedsak synes å være av klargjørende karakter, og at for- eningen ikke har ytterligere kommentarer.

8.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår at allmennaksjeloven endres innholdsmessig slik det var foreslått i høringsbrevet. Departementet foreslår også en omformulering av aksjeloven § 4–8 første ledd annet punktum i overensstemmelse med høringsbrevets forslag.

Når det gjelder spørsmålet om adgangen til å begrense pantsettelsesadgangen i vedtektene i allmennaksjeselskaper, vil departementet bemerke at det i hvert fall etter aksjeloven 1976 synes å ha vært oppfatningen at det selv uten en uttrykkelig bestemmelse i loven kunne fastsettes i vedtektene at aksjene ikke kunne pantsettes, jf. Skåre/Knudsen: Lov om aksjeselskaper, Oslo 1987, s. 69. Rettskilde-

bildet er imidlertid ikke nøyaktig det samme etter allmennaksjeloven 1997, og spørsmålet må anses så usikkert at det etter departementets syn er behov for en klargjøring.

Tatt i betraktning at det i allmennaksjeselskaper kan fastsettes i vedtektene at det skal gjelde begrensninger for adgangen til å omsette aksjer, jf. § 4–15, har departementet vanskelig for å se tilstrekkelige grunner til å forby vedtektsbestemmelser som setter begrensninger for adgangen til å pantsette aksjer. *Norges Fondsmeglerforbund* anfører at slike begrensninger kan være problematiske i forhold til børsnoterte aksjer. Departementet kan imidlertid ikke se at dette bør få betydning for reguleringen i allmennaksjeloven. Hvis dette er tilfellet, bør man heller vurdere en endring av børsforskriftens regler om vilkår for børsnotering.

Departementet har i allmennaksjeloven valgt en noe annen lovteknisk løsning for reguleringen av pant i aksjer enn det som var foreslått i høringsbrevet. Departementet foreslår at bestemmelsen tas inn som en ny § 4–15a i avsnitt V, som på denne måten utvides til å gjelde både adgangen til å omsette aksjer og adgangen til å pantsette aksjer.

Departementet foreslår også en endring av allmennaksjeloven § 4–4 annet ledd nr. 7 og § 4–13 tredje ledd annet punktum, som følge av bestemmelsen om at det er adgang til å begrense pantsettelsesadgangen i vedtektene. Videre foreslås det en endring av panteloven § 1–6, slik det var forslag om i høringsbrevet.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene i proposisjonen er av privatrettslig art, og skulle ikke ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige.

Forslagene vil ha positive økonomiske og administrative konsekvenser for private. Forslagene in-

neholder praktiske forenklinger og klargjøringer av reglene. Forslaget i avsnitt 6 vil antakelig medføre noe ekstra kostnader for selskaper som skal fusjonere etter aksjeloven kapittel 13. Dette er nærmere omtalt og vurdert i avsnitt 6.4.

10 Merknader til de enkelte bestemmelser

10.1 Merknader til endringen i panteloven

Til § 1–6

Det foreslås en endring i *annet ledd første punktum*, se avsnitt 8. Endringen går ut på at aksjer kommer med i oppregningen over typer eiendeler som omfattes av bestemmelsen. Tidligere var aksjer omfattet av alternativet «verdipapirer». Aksjeloven 1997 videreførte imidlertid ikke ordningen med aksjebrev, og dette medførte at aksjer gikk ut av definisjonen av verdipapir i panteloven § 4–1 annet ledd. Det skyldes antakelig en inkurie at panteloven § 1–6 ikke ble endret som følge av dette.

Endringsforslaget er basert på bestemmelsens ordlyd slik den vil lyde etter ikrafttredelsen av lov 5. mai 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven). Hvis endringene i dette lovforslaget vedtas slik at det vil bli aktuelt med ikrafttredelse før ikrafttredelsen av verdipapirregisterloven, må det foretas tilpasninger både i lovforslaget og i den aktuelle endringsbestemmelsen i verdipapirregisterloven § 13–1.

10.2 Merknader til endringene i aksjeloven

Til § 1–4

Det foreslås en endring av *annet ledd første punktum* ved at § 8–7 fjerde ledd er føyet til de bestemmelser som er listet opp i bestemmelsen. Se merknaden til forslaget om ny § 8–7 fjerde ledd.

Til § 4–8

Den foreslåtte endringen av *første ledd annet punktum* er ikke ment å innebære noen realitetsendring, men er foreslått for å få klarere frem at meningen med bestemmelsen er å gjøre unntak fra begrensningene i § 8–3 annet ledd. Det er gitt en nærmere omtale av endringsforslaget i avsnitt 8.

Til § 8–7

Det foreslås et *nytt fjerde ledd*, som åpner for at norske selskaper med utenlandsk morselskap kan del-

ta i konsernkontoordninger. For en nærmere redegjørelse for forslaget vises til avsnitt 3. Forslaget har ikke noen reell betydning for selskaper med norsk morselskap, fordi adgangen til å yte lån mv. i slike konsernforhold er omfattet av unntaksbestemmelsen i § 8–7 tredje ledd nr. 2. Den foreslåtte § 8–7 fjerde ledd må derfor ses i sammenheng med den foreslåtte endringen av § 1–4 annet ledd første punktum. Endringen i denne bestemmelsen innebærer at det gjøres unntak fra den alminnelige konserndefinisjonen i § 1–3 ved at også datterselskaper med utenlandsk morselskap anses som datterselskap i forhold til bestemmelsen.

En forutsetning for at datterselskapet kan delta i konsernkontoordningen, er at midlene på kontiene ikke utdeles til eierne bak konsernet. I høringsbrevet var dette vilkåret formulert slik at midlene bare kunne brukes i forbindelse med konsernets «drift». Under høringen har *Den norske Revisorforening* bemerket at det foreslåtte skillet mellom bruk av midler i konsernets drift eller til andre formål kan være vanskelig å håndtere i praksis. Også *Norges Fondsmeglerforbund* har uttalt seg om dette vilkåret, og har forslått at «drift» erstattes med «virksomhet». Departementet har fulgt opp dette. Departementet vil ellers bemerke at når det gjelder en eventuell tvil om hva midlene på kontiene kan brukes til, må det ved vurderingen legges betydelig vekt på hensynet bak regelen, som er å hindre at midlene i konsernkontoordningen formidles videre til eierne bak konsernet.

Til § 12–2

Det foreslås et *nytt tredje punktum i annet ledd*, som åpner for at det kan treffes beslutning om kapitalnedsetting etter § 12–1 første ledd nr. 2 eller 3 før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår. Forutsetningen er at beregningen av egenkapitalen da baseres på en mellombalanse. For nærmere detaljer om forslaget vises til avsnitt 7.

Til § 13–1

Det foreslås å oppheve aksjeloven § 13–1 annet ledd, se nærmere avsnitt 5. En tilsvarende endring foreslås i allmennaksjeloven § 13–1.

Til § 13–9

I *annet punktum* foreslås det å sløyfe kravet om at styrets rapport skal redegjøre for de hovedsynspunkter som ligger til grunn for fastsettelsen av fusjonsvederlaget. Endringsforslaget er en følge av de foreslåtte endringene i § 13–10, se nærmere avsnitt 6.4.

Til § 13–10

Det foreslås å endre aksjeloven § 13–10, slik at kravene til redegjørelsens innhold utformes i samsvar med den tilsvarende bestemmelsen i allmennaksjeloven § 13–10. Formålet med endringen er å gi aksjeeierne bedre grunnlag for å vurdere fusjonsvederlaget og rimeligheten av dette. Endringsforslaget innebærer også en klargjøring av bestemmelsen. Med den nåværende utformingen kan det være usikkert hva som skal angis i redegjørelsen, særlig for det overdragende selskapet. For en nærmere begrunnelse for endringsforslaget, se avsnitt 6.

§ 13–10 har fått en ny inndeling i tre ledd. Endringsforslaget i *første ledd* innebærer ingen realitetsendring.

Kravene til redegjørelsens innhold i *annet ledd* er imidlertid nye. Kravene er som nevnt utformet i overensstemmelse med allmennaksjeloven § 13–10.

Tredje ledd er endret i forhold til nåværende lov ved at kravene etter denne bestemmelsen er begrenset til bare å gjelde det overtakende selskapet.

Som følge av den foreslåtte endringen av § 13–10, foreslås det også en endring av § 13–9, se merkningen til denne bestemmelsen og avsnitt 6.4.

Til § 13–23

Det foreslås en endring av *annet ledd nr. 3*. Forslaget er nærmere omtalt i avsnitt 4.

Den foreslåtte endringen åpner for at morselskapets og datterselskapets årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning kan gjøres tilgjengelige for aksjeeierne på morselskapets kontor – i stedet for at dokumentene skal sendes til samtlige aksjeeiere slik det er krav om etter nåværende lov. Den nevnte adgangen er regulert i lovforslagets *tredje til femte punktum*. Det er en forutsetning at aksjeeierne skal underrettes skriftlig om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten, og underretningen skal også opplyse om at aksjeeierne kan kreve å få dokumentene tilsendt vederlagsfritt.

Den nevnte underretningen kan gis i forbindelse med utsendelsen av fusjonsplanen etter første punktum. Kravet om skriftlighet er ikke til hinder

for at underretningen kan sendes elektronisk, dersom vedkommende aksjeeier uttrykkelig har godtatt dette i samsvar med § 18–5 første ledd.

10.3 Merknader til endringene i allmennaksjeloven

Til § 1–4

Endringsforslaget er det samme som forslaget om endring av aksjeloven § 1–4. Det vises til merkningen til denne bestemmelsen og merkningen til allmennaksjeloven § 8–7, som henviser videre til den foreslåtte endringen av aksjeloven § 8–7.

Til § 4–4

Den foreslåtte endringen i *annet ledd nr. 7* innebærer at aksjeeierregisteret skal inneholde opplysninger om at adgangen til å pantsette aksjer er innskrenket ved vedtektsbestemmelse. Et tilsvarende krav gjelder allerede etter denne bestemmelsen når det gjelder vedtektsbestemmelser som begrenser retten til å omsette aksjer. Endringsforslaget har bakgrunn i at det i ny § 4–15a foreslås en bestemmelse som slår fast at aksjer kan pantsettes når noe annet ikke er fastsatt i vedtektene, se nærmere avsnitt 8.

Til § 4–13

§ 4–13 *tredje ledd annet punktum* begrenser selskaps adgang til å gjøre omsetningsbegrensninger gjeldende mot erververen av en aksje, når omsetningsbegrensningen ikke er registrert i aksjeeierregisteret. Det foreslås å utvide bestemmelsen, slik at den også omfatter begrensninger i adgangen til å pantsette aksjer. Endringsforslaget har bakgrunn i at det i ny § 4–15a foreslås en bestemmelse som slår fast at aksjer kan pantsettes når noe annet ikke er fastsatt i vedtektene, se nærmere avsnitt 8.

Endringsforslaget er basert på bestemmelsens ordlyd slik den vil lyde etter ikrafttredelsen av lov 5. mai 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven). Hvis endringene i dette lovforslaget vedtas slik at det vil bli aktuelt med ikrafttredelse før ikrafttredelsen av verdipapirregisterloven, må det foretas tilpasninger både i lovforslaget og i den aktuelle endringsbestemmelsen i verdipapirregisterloven § 13–1.

Til overskriften til avsnitt V i kapittel 4

Endringsforslaget er en følge av at det foreslås en ny § 4–15a om pantsettelse av aksjer, se avsnitt 8.

Til ny § 4–15a

Det foreslås en ny bestemmelse om pantsettelse av aksjer i allmennaksjeselskaper. Bakgrunnen for forslaget er nærmere omtalt i avsnitt 8.

Til § 8–7

Endringen er identisk med endringen av den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 8–7. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen.

Til § 12–2

Det foreslås et *nytt tredje punktum i annet ledd*, som åpner for at det kan treffes beslutning om kapitalnedsetting etter § 12–1 første ledd nr. 2 eller 3 før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår. Forutsetningen er at beregningen av egenkapitalen da baseres på en mellombalanse. For nærmere detaljer om forslaget vises til avsnitt 7.

Til § 13–1

Det foreslås å oppheve allmennaksjeloven § 13–1 annet ledd, se nærmere avsnitt 5. En tilsvarende endring foreslås i aksjeloven § 13–1.

Til § 13–8

Det foreslås en endring av *første ledd nr. 3 første punktum*. Det er redegjort nærmere for begrunnelsen for forslaget i avsnitt 7.3.

Til § 13–24

Det er i *annet ledd nr. 3 nytt annet til fjerde punktum* foreslått en tilsvarende endring som den som er foreslått i aksjeloven § 13–23. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen og til den generelle omtalen av forslaget i avsnitt 4. Forslaget er likevel ikke identisk med den foreslåtte bestemmelsen i aksjeloven. Grunnen til dette er at utsendelsesplikten etter allmennaksjelovens bestemmelse omfatter flere dokumenter enn aksjeloven § 13–23 annet ledd nr. 3. Etter allmennaksjeloven har styret i utgangspunktet plikt til å sende ut selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre år, samt mellombalanser for selskapene.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.

I

I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 1–6 annet ledd første punktum lyde:

Den som har pant i verdipapirer, finansielle instrumenter registrert i et verdipapirregister, innløsningspapirer, *aksjer* eller enkle pengekrav, kan kreve og motta renter, utbytte og avdrag som forfaller mens panteretten består.

II

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–4 annet ledd første punktum skal lyde:
Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 4–26, § 6–16 første ledd, § 8–7 første, annet og fjerde ledd, §§ 8–8 til 8–10, § 9–1 første ledd og § 9–8.

§ 4–8 første ledd annet punktum skal lyde:
Avtalen kan bestemme at utbytte skal utbetales til panthaveren *uten de begrensninger som følger av § 8–3 annet ledd*.

§ 8–7 nytt fjerde ledd skal lyde:
Forbudet i første og annet ledd er ikke til hinder for at et datterselskap deltar i en konsernkontoordning sammen med andre selskaper i konsernet (jf. § 1–4 annet ledd første punktum), dersom midlene på kontiene bare brukes i konsernets virksomhet. Kongen kan i forskrift gi regler om hva som skal anses som en konsernkontoordning.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 12–2 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:
Før det er fastsatt balanse for siste regnskapsår skal beregningen skje på grunnlag av en mellombalanse, som er utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap, og med en balansedag som ikke ligger lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen for generalforsamlingens beslutning.

Nåværende tredje og fjerde punktum blir nye fjerde og femte punktum.

§ 13–1 annet ledd oppheves.

§ 13–9 annet punktum skal lyde:
Rapporten skal redegjøre for begrunnelsen for forslaget om *fusjon* og den betydning fusjonen kan få for de ansatte i selskapet.

§ 13–10 skal lyde:

§ 13–10. *Redegjørelse for fusjonsplanen*

(1) Styret i hvert selskap skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen. *Bestemmelsene i § 2–6 annet ledd gjelder tilsvarende.*

(2) *Redegjørelsen skal minst angi:*

1. *hvilke fremgangsmåter som er brukt ved fastsettelsen av vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskapet og om fremgangsmåtene har vært hensiktsmessige. Er flere fremgangsmåter brukt, skal aksjeverdien ved hver beregningsmåte og hvilken betydning hver av dem har hatt for vederlaget opplyses;*
2. *en omtale av særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget;*
3. *om vederlaget til aksjeeierne er rimelig og saklig begrunnet.*

(3) *Redegjørelsen for det overtakende selskapet skal også fylle kravene som følger av § 2–6 første ledd eller § 10–2 tredje ledd, likevel slik at revisors påtegning, jf. § 10–2 tredje ledd annet punktum, tidligst skal være datert åtte uker før generalforsamlingens beslutning.*

§ 13–23 annet ledd nr. 3 skal lyde:

3. Senest en måned før styrets beslutning i morselskapet skal hver aksjeeier i dette selskapet sendes fusjonsplanen, jf. nr. 1. *Det samme gjelder siste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de selskapene som deltar i fusjonen. Dokumenter som nevnt i annet punktum kan i stedet legges ut til ettersyn for aksjeeierne på morselskapets forretningskontor. Aksjeeierne skal i så fall innen fristen etter første punktum underrettes om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksje-*

eier. I underretningen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.

III

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–4 annet ledd første punktum skal lyde:

Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 4–25, § 6–16 første ledd, § 8–7 første, annet og fjerde ledd, §§ 8–8 til 8–10, § 9–1 første ledd og § 9–8.

§ 4–4 annet ledd nr. 7 skal lyde:

7. om retten til å omsette eller pantsette aksjer er innskrenket ved vedtektsbestemmelse;

§ 4–13 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Begrensning i retten til å omsette eller pantsette aksjer som ikke er registrert, kan likevel bare gjøres gjeldende mot erververen dersom:

1. erververen kjente eller burde ha kjent til *begrensningen* da ervervet ble registrert, eller
2. unnlatt registrering skyldes feil i et verdipapirregister.

Overskriften til avsnitt V i kapittel 4 skal lyde:

V. Adgangen til å omsette og pantsette aksjer

Ny § 4–15 a skal lyde:

§ 4–15 a Pantsettelse av aksjer

Aksjer kan pantsettes når annet ikke er fastsatt i vedtektene. Pant i aksjer får rettsvern etter reglene i verdipapirregisterloven. Avtalen kan bestemme at utbytte skal utbetales til panthaveren uten de begrensninger som følger av § 8–3 annet ledd.

§ 8–7 nytt fjerde ledd skal lyde:

Forbudet i første og annet ledd er ikke til hinder for at et datterselskap deltar i en konsernkontoordning sammen med andre selskaper i konsernet (jf. § 1–4 annet ledd første punktum), dersom midlene på kontiene

bare brukes i konsernets virksomhet. Kongen kan i forskrift gi regler om hva som skal anses som en konsernkontoordning.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 12–2 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Før det er fastsatt balanse for siste regnskapsår skal beregningen skje på grunnlag av en mellombalanse, som er utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap, og med en balansedag som ikke ligger lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen for generalforsamlingens beslutning.

Nåværende tredje og fjerde punktum blir nye fjerde og femte punktum.

§ 13–1 annet ledd oppheves.

§ 13–8 første ledd nr. 3 første punktum skal lyde:

3. mellombalanser for de deltakende selskaper, dersom planen undertegnes mer enn seks måneder etter *balansedagen for det senest fastsatte årsregnskapet.*

§ 13–24 annet ledd nr. 3 nytt annet til fjerde punktum skal lyde:

Dokumenter som nevnt i bokstavene b og c kan i stedet legges ut til ettersyn for aksjeeierne på morselskapets forretningskontor. Aksjeeierne skal i så fall innen fristen etter første punktum underrettes om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksjeeier. I underretningen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

En fusjon som er besluttet i ett av de selskaper som deltar i fusjonen før endringen av aksjeloven §§ 13–9 og 13–10 trer i kraft, kan gjennomføres etter de regler som gjaldt tidligere.